

ТОШСАРОЙ МАДРАСАСИНИНГ ТАРИХИЙ ҚИЁФАСИ ВА УНИНГ ТИКЛАНИШИ ЖАРАЁНЛАРИ

Бердиева Шахло

Калит сўзлар: *Бухоро, Тошсарой мадрасаси, меъморий мерос, реставрация, тарихий обида, маданий мерос, тикланиш жараёни.*

Ключевые слова: *Бухара, медресе Тошсарой, архитектурное наследие, реставрация, исторический памятник, культурное наследие, процесс восстановления.*

Keywords: *Bukhara, Toshсарой madrasa, architectural heritage, restoration, historical monument, cultural heritage, reconstruction process.*

Бухоро – асрлар давомида Шарқ цивилизациясининг илмий, маданий ва маънавий марказларидан бири сифатида танилган шаҳардир. Бу муқаддас заминдаги ҳар бир масжид, мадраса ва қарвонсарой халқимиз тарихи, урф-одатлари ва санъатининг жонли гувоҳидир. Улар орасида Тошсарой мадрасаси алоҳида ўрин тутди. Тошсарой мадрасаси XVII асрда Бухоро амирлиги даврида қурилган бўлиб, у замоннинг илмий ва маънавий ҳаётида муҳим маскан сифатида фаолият юритган. Мадраса меъморий жиҳатдан анъанавий Бухоро услубида барпо этилган бўлиб, гилим нақшлар, сиртмоқ излар ва қўл меҳнати билан ясалган керамика орнаментлари билан безатилган. Бинонинг асосий қисми икки қаватли ҳовли тизимига эга бўлиб, дарс хоналари ва талабалар учун хужралардан ташкил топган.

Вақт ўтиши билан табиий шароит, иқлим таъсири ва инсон фаолияти натижасида мадраса деворлари емирила бошлаган, айрим қисмлари бутунлай вайронага айланган. Шу боисдан 2010-йиллардан бошлаб мадрасани сақлаб қолиш ва қайта тиклаш бўйича кенг кўламли реставрация ишлари амалга оширилди.

Реставрация жараёнида мадраса меъморий қиёфаси асл ҳолатида тикланишига катта эътибор қаратилди. Тарихий манбалар ва архив суратлари асосида бинодаги нақшлар, қопламалар ва безаклар аниқ ўрганилиб, маҳаллий усталар анъанавий усуллардан фойдаланиб қайта ишладилар. Бу жараёнда замонавий технологиялар ҳам қўлланилди: намлик ва хароб бўлишдан ҳимоя қилувчи махсус моддалар, структуравий мустаҳкамлаш усуллари ишлатилди.

Бугунги кунда Тошсарой мадрасаси нафақат тарихий обида, балки маданий-маърифий марказ сифатида ҳам хизмат қилмоқда. У ерда турли кўрганлар, илмий анжуманлар ва маданий тадбирлар ўтказилади. Шу билан бирга, у маҳаллий аҳоли ва сайёҳлар учун Бухоро тарихини чуқурроқ англашга ёрдам берувчи муқаддас масканга айланди.

Хулоса қилиб айтганда, Тошсарой мадрасасининг тикланиши нафақат бир меъморий ёдгорликни сақлаб қолиш, балки миллий меросимизни келажак

авлодларга етказиш йўлидаги муҳим қадамдир. Бу иш Бухоронинг маданий қиёфасини янада бойитиб, Ўзбекистоннинг тарихий меросини жаҳон миқёсида янада намоён этди.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш тўғрисида”ги қарори. — Тошкент, 2019.
2. Рўзметова, Н. (2021). Бухоро меъморий ёдгорликлари ва уларнинг реставрация масалалари. — Бухоро: БухДУ нашриёти.
3. UNESCO. (2016). Bukhara Historical Centre Conservation and Management Plan. — Paris: UNESCO Publishing.
4. Karimov, I.A. (1996). Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. — Тошкент: “Ўзбекистон” нашриёти.
5. Бухоро вилояти тарихий-маданий мерос агентлиги материаллари. — Архив хужжатлари, 2018–2022-йиллар.